

УДК 351.75

Тихоненко Л.Л.

науковий співробітник НДЛ
з проблем протидії злочин-
ності Харківського
національного університету
внутрішніх справ

Організаційні засади діяльності ДАІ щодо удосконалення безпеки дорожнього руху в Україні

Анотація: у статті окреслено проблемні питання забезпечення безпеки дорожнього руху та визначено шляхи покращення ситуації з урахуванням потреб сьогодення.

Ключові слова: безпека життєдіяльності людини, безпека дорожнього руху, Державна автомобільна інспекція.

Аннотация. В статье обозначены проблемные вопросы обеспечения безопасности дорожного движения и определены пути улучшения ситуации с учетом потребностей сегодняшнего дня.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, Государственная автомобильная инспекция.

Summary. In article outlined the problem issues of road safety and ways to improve the situation with the needs of today.

Keywords: road safety, the State Automobile Inspectorate.

Безпека в сучасних умовах є однією з найголовніших цілей діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства. Найвищою соціальною цінністю в нашій державі, як закріплено в Конституції України, визнається людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканість та безпека. Не можна будувати правову соціальну державу, продовжувати курс на демократизацію суспільного життя в умовах, коли не гарантована безпека особи, не забезпечені повною мірою її права і свободи, не створено належні умови для формування та успішного функціонування громадянського суспільства [1, с. 157]. Держава відповідає перед громадянами за свою діяльність, і найвищим змістом такої діяльності є забезпечення безпеки життєдіяльності людини. Слід зазначити, що на теперішній час дійсно глобальною стала проблема забезпечення безпеки дорожнього руху, оскільки за кількістю жертв дорожньо-

транспортних пригод Україна займає п'яте місце в Європі після Росії, Італії, Франції та Німеччини [2].

За інформацією Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно в Україні відбувається майже 200 тисяч дорожньо-транспортних пригод, в яких 40 тисяч осіб травмуються, 4 тисячі людей гине [3]. Як повідомляє прес-служба Департаменту Державтоінспекції МВС України минулого року в Україні відбулося 120 471 дорожньо-транспортних пригод, загинуло на українських дорогах 2841 людей. За 8 місяців 2014 р. ця цифра склала вже 2753 осіб [4]. Слід зазначити, що автотранспортні злочини становлять майже 80 % загальної кількості необережних злочинів [5, с. 284]. Отже, така ситуація вимагає пошуку ефективних шляхів для її покращення.

У вітчизняній юридичній літературі питанням безпеки дорожнього руху присвятили значну кількість наукових праць такі вчені, як А.В. Гаркуша, С.М. Гусаров, В.В. Доненко, Т.П. Мінка, О.Ю. Салманова, А.О. Собакарь, Х.П. Ярмакі та ін. Дослідження вказаних авторів мають безсумнівну теоретичну і практичну значимість, однак вимоги сьогодення та сучасний стан безпеки на автошляхах країни потребують постійного розвитку вказаного наукового напрямку. Тож, не дивлячись на інтенсивність та широкий спектр досліджень, присвячених різним аспектам зазначеної проблематики, багато питань у цій сфері залишаються ще дискусійними, і це обумовлює актуальність обраної теми.

Метою даної статті є з'ясування змісту поняття «безпека дорожнього руху» та пошук ефективних шляхів щодо удосконалення заходів по забезпеченню безпеки дорожнього руху.

Новизна дослідження полягає у тому, що дана робота стає продовженням численних праць щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та визначає шляхи покращення ситуації з урахуванням потреб сьогодення.

Слід зазначити, що термін «безпека дорожнього руху» є доволі вживаним, та, наразі з цим, в науковій літературі немає одностайного розуміння зазначеного терміну.

Так, С.М. Гусаров безпеку дорожнього руху визначає як правотворчу і правозастосовну діяльність уповноважених державних органів щодо захисту конституційно закріплених життєво важливих інтересів, насамперед, життя, прав і свобод, а також інтересу щодо реалізації потреб у переміщенні учасників дорожнього руху [6, с. 7].

На думку В.В. Гаркуші, безпека дорожнього руху включає такі складові, як експлуатація транспортних засобів, утримання в належному стані автомобільних доріг, організація дорожнього руху, діяльність посадових осіб, відповідальних за безпеку дорожнього руху, державна політика у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, встановлений порядок експлуатації транспортних засобів [7, с. 38].

Підтримуємо думку Х.П. Ярмакі, який визначає безпеку дорожнього руху як систему суспільних відносин, яка складається у сфері дорожнього руху з метою задоволення потреб його учасників у переміщенні та відображає ступінь захищеності цих учасників і держави від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків [1, с. 154].

Зазначимо, що одним із основних суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху є підрозділи Державної автомобільної інспекції МВС України, на які покладено виконання значної кількості завдань у зазначеній сфері, а саме: реалізація в межах своєї компетенції державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху; удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки; виявлення та припинення фактів порушення безпеки дорожнього руху, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх вчиненню. Велика робота проводиться інженерною службою ДАІ та дорожніми організаціями із забезпечення доріг інформаційно-вказівними знаками, розміткою, огороженнями та іншою облаштованістю, що сприяє безпеці руху.

Але, приймаючи до уваги кількість загиблих та постраждалих від дорожньо-транспортних пригод, залишається значна кількість питань, які потребують негайного вирішення, що, в свою чергу, дозволить зменшити кількість автотранспортних злочинів та правопорушень.

Найголовнішим є вироблення ефективної системи контролю щодо дотримання правил дорожнього руху його учасниками. В цьому напрямку слід зазначити, що одна лише присутність працівника ДАІ вже дисциплінує учасників дорожнього руху. Розглядаючи ситуацію по місту Харкову та області, можна зазначити, що найчастіше працівника ДАІ можна зустріти саме за містом при перевірці перевозки вантажу крупно габаритними автомобільними засобами. Але, враховуючи щільність транспортного потоку в місті та кількості пішоходів актуальним є розстановка постів ДАІ саме у місті,

в місяцях найбільшого скупчення транспорту.

Туди, де за якихось причин вийшли зі строю автоматичні прилади регулювання руху, з метою недопущення створення «автомобільних пробок», необхідно негайно направляти працівника ДАІ, який би не тільки регулював рух, але й не допускав випадків, коли водії, намагаючись як найшвидше проїхати, виїжджають на пішохідні тротуари та на смуги зустрічного руху.

Крім того, необхідно активізувати роботу аналітичної служби з метою виявлення найбільш аварійних місць з урахуванням часу, пори доби, пори року, коли найчастіше трапляються ДТП. Така інформація надає можливість раціонального використання можливостей ДАІ.

Відповідно до Правил дорожнього руху «технічний стан транспортних засобів та їх обладнання повинні відповідати вимогам стандартів» (ст. 31) [8]. Але зазвичай працівники ДАІ не приділяють належної уваги щодо обладнання автомобілів зовнішніми світловими приладами. Така ситуація приводить до того, що в темний час доби водії зустрічних машин засліплюють один одного, і в результаті водій на деякий час втрачає контроль за дорожньою обстановкою.

Також одним з недоліків роботи ДАІ є недостатній контроль працівників ДАІ за поведінкою пішоходів, які нехтують правилами дорожнього руху, переходячи дорогу там, де їм заманеться. Отже, з метою виховування культури поведінки пішоходів, необхідно активізувати роботу працівників ДАІ щодо застосування штрафів до таких пішоходів.

Складною є ситуація щодо заміни дорожніх знаків. Так, з початку року дорожні підприємства і організації встановили та замінили 12,6 тис. дорожніх знаків, що складає лише п'яту частину від необхідних 110 тис. [9].

Неможливо признати задовільним і стан інформаційно-вказівних знаків щодо напрямку руху до певного населеного пункту. Значна кількість таких знаків виконана із використанням неякісної фарби, що призвело до їх швидкого псування під впливом атмосферних явищ. Особливо важко розгледіти такі знаки в темний час доби. Таким чином, водій має різко знизити швидкість руху, щоб мати змогу зорієнтуватися, куди їхати, а це призводить до відволікання уваги на значний час від дороги та створення аварійної ситуації.

Багато нарікань з боку водіїв викликає стан доріг в Україні. Згідно результатів дослідження щодо якості доріг, яке проводять

експерти Всесвітнього економічного форуму, у рейтингу 2012 р. наша країна займала 137 місце серед 144 можливих, а в 2013 р. загальний список поповнився кількома державами, і в підсумку Україна займає 144 місце зі 148 можливих [10].

За даними Управління експлуатаційного утримання доріг і безпеки руху «Укравтодору» за 4 місяці 2014 р., через несвоєчасне усунення недоліків в експлуатаційному утриманні автодоріг, на дорогах суспільного користування сталося більше 100 дорожньо-транспортних пригод [9]. Така ситуація вимагає негайного вирішення зазначеної проблеми.

Усе вищевикладене свідчить про те, що безпека на транспорті є складною соціально-економічною проблемою, зумовленою різними чинниками, серед яких: технічний стан транспортних засобів, транспортної інфраструктури, стан державного управління і розвиток правової бази, рівень соціальної та правової культури громадян, ефективність державного контролю за безпекою руху, якість превентивних заходів, невідворотність покарання за порушення встановлених правил безпеки на транспорті тощо.

Розв'язання наявних проблем потребує застосування комплексного підходу зі здійсненням заходів щодо підвищення рівня безпеки дорожнього руху, а саме:

- підвищення рівня дорожньої дисципліни та культури учасників дорожнього руху та усвідомлення небезпеки наслідків її порушення;
- забезпечення невідворотності покарання за порушення правил дорожнього руху;
- використання новітніх методів підготовки водіїв;
- ефективне та дієве використання автоматизованих засобів контролю та нагляду у сфері регулювання дорожнього руху;
- використання новітніх технічних засобів організації дорожнього руху;
- належний рівень оснащення підрозділів Державтоінспекції сучасними інформаційно-пошуковими системами;
- ефективна система контролю за безпечністю транспортних засобів під час експлуатації;
- підвищення пропускнуєї спроможності вулично-дорожньої мережі, яке викликано значним збільшенням автотранспорту на дорогах за останні роки;
- поліпшення стану профілактичної роботи, спрямованої на

підвищення рівня правосвідомості учасників дорожнього руху;
- розширення міжнародної співпраці та обміну досвідом щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та ін.

Крім того, домінантним має стати раціональне та ефективне використання повноважень працівників ДАІ щодо забезпечення безпечних умов для учасників дорожнього руху, що, в свою чергу, приведе до скорочення автотранспортних злочинів та правопорушень.

Література:

1. Ярмак Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: Монографія. – Одеса: Юридична література, 2006. – 336 с.
2. Коваленко Н., Набока М. Дорожнє свавілля та епідемія ДТП / Н. Коваленко, М. Набока [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24251529.html>
3. Статистичні дані Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем Департаменту ДАІ МВС України статистика Центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sai.gov.ua/ua/people/5.htm>
4. Статистика дорожньо-транспортних пригод за 8 місяців 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurrier.gov.ua/uk/articles/statistika-dorozhno-transportnih-prigod-na-dorogah/>
5. Кримінологія : курс лекцій / Александров Ю. В., Гель А. П., Семаков Г. С. – К.: МАУП, 2002. – 295 с.
6. Гусаров С.М. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності Державної автомобільної інспекції України щодо забезпечення безпеки дорожнього руху : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. – Харків: НУВС, 2002. – 19 с.
7. Гаркуша В.В. Контрольна діяльність Державної автомобільної інспекції за правомірністю експлуатації транспортних засобів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В.В. Гаркуша. – Дніпропетровськ, 2012. – 270 с.
8. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України : від 10.10.2001, № 1306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF/page>
9. Інформація «Укравтодор» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ua.112.ua/svit/через-nizkiy-riven-bezpeki-z-pochatku-roku-na-avtoшыlahah-stalosya-bilshe-100-dtp-ukravtodor-62663.html](http://ua.112.ua/svit/cherез-nizkiy-riven-bezpeki-z-pochatku-roku-na-avtoшыlahah-stalosya-bilshe-100-dtp-ukravtodor-62663.html)
10. Жигун Є. Автоновини / Жигун Є. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://newsradio.com.ua/radio_broadcast/103622429/121123127.html